

МВС України
Харківський національний університет внутрішніх справ
Кафедра цивільного права та процесу
Кафедра охорони інтелектуальної власності, цивільно-правових дисциплін
Всеукраїнська громадська організація «Асоціація цивілістів України»

ПРОБЛЕМИ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали
науково-практичної конференції,
присвяченої світлій пам'яті
Олександра Анатолійовича Пушкіна

27 травня 2016 р.

Харків
ХНУВС
2016

УДК 346+347
ББК 67.404(4УКР)+67.410(4УКР)
П78

*Друкується відповідно до доручення
Харківського національного університету внутрішніх справ
від 18.03.2016 № 24.*

Проблеми цивільного права та процесу : матеріали наук.-практ. конф., присвяч. світлій пам'яті О. А. Пушкіна, 27 трав. 2016 р. / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Каф. цивіл. права та процесу, Каф. охорони інтелектуал. власності, цивіл.-прав. дисциплін ; Всеукр. громад. орг. «Асоціація цивілістів України». – Харків : ХНУВС, 2016. – 400 с.

У збірнику розміщено тези наукових доповідей та повідомлень, у яких розглядаються актуальні проблеми цивільного, сімейного, господарського процесуального та цивільного процесуального права.

УДК 346+347
ББК 67.404(4УКР)+67.410(4УКР)

*Матеріали надано в авторській редакції.
Стиль та орфографія збережені.*

ПІДДУБНА В. Ф.	
ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ МАЙНА РЕЛІГІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ.....	176
МІНЕНКОВА Н. О.	
ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ СПАДКУВАННЯ УСИНОВЛЕНИМИ ТА ЇХ КРОВНИМИ РОДИЧАМИ	179
ГРИШИНА І. І.	
ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ УЧАСНИКІВ АКЦІОНЕРНИХ ПРАВОВІДНОСИН.....	180
ОДЕРІЙ О. М.	
ПРАВОВІ ЗАСАДИ УТВОРЕННЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ОБ'ЄДНАННЯ СПІВВЛАСНИКІВ БАГАТОКВАРТИРНОГО БУДИНКУ	183
КАРНАУХ Б. П.	
ПОЗОВНА ДАВНІСТЬ І ПРАВО НА ДОСТУП ДО СУДУ У ПРАКТИЦІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ	185
УРАЗОВА Г. О.	
ВІДМЕЖУВАННЯ ПОНЯТЬ «СКАСУВАННЯ» ТА «ЗАТРИМКА» АВІАРЕЙСУ ...	188
КИРИЧОК А. В.	
МІСЦЕ ПРОЦЕДУРИ МЕДІАЦІЇ В МЕХАНІЗМІ ЗАХИСТУ ПРАВ УЧАСНИКІВ ГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРИСТВ	190
КОРОБЦОВА Н. В.	
ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА МЕДИЧНІ ПОМИЛКИ.....	192
САМОЙЛЕНКО Г. В.	
ПРИВАТНОПРАВОВІ ЗАСАДИ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ПРАВ ПАСАЖИРА	195
ОПРИСКО М. В.	
ПРОБЛЕМИ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ ЗАХИСТУ ПРАВ ЦЕСІОНАРІЯ.....	198
ДІДУК А. Г.	
УКЛАДЕННЯ ДОГОВОРУ ПРО ПЕРЕДАЧУ НОУ-ХАУ: ПРОБЛЕМАТИКА	200
ГОЛЕНКО І. П.	
МІСЦЕ ВІДНОСИН ЩОДО ПЕРЕВЕЗЕНЬ ПАСАЖИРІВ АВТОМОБІЛЬНИМ ТРАНСПОРТОМ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ	204
ЗАМУРАВКИНА Р. М.	
ПРАВА НАСЛЕДНИКОВ В СЛУЧАЄ СТРОИТЕЛЬСТВА ЖИЛОГО ДОМА	206
НЕСТЕРЕНКО К. В.	
РОЗБІЖНОСТІ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ ПРИ ДЕРЖАВНІЙ РЕЄСТРАЦІЇ АКТИВ ЦИВІЛЬНОГО СТАНУ ТА ЇХ НАСЛІДКИ	208
ПІХУРЕЦЬ О. В.	
СУЧАСНІ СПОСОБИ ЗАХИСТУ АВТОРСЬКИХ ПРАВ НА АУДІОВІЗУАЛЬНІ ТВОРИ	211

7. Рахмилович В. А. Основные вопросы договорной ответственности по советскому гражданскому праву : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Рахмилович Виктор Абрамович. – М., 1955. – 27 с.

8. Садиков О. Н. Имущественные санкции в хозяйственных договорах / О. Н. Садиков // Советское государство и право. – 1957. – № 4. – С. 50–53.

9. Бернштейн Д. И. Понятие ответственности за нарушение социалистических правовых норм и вина как неперемное условие ответственности / Д. И. Бернштейн. – Ташкент, 1964. – 273 с.

Одержано 21.04.2016

УДК 347.23

В. Ф. Піддубна,

доцент кафедри цивільного права

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,

кандидат юридичних наук

ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ МАЙНА РЕЛІГІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

До традиційних найбільш поширених підстав набуття права власності щодо будь-якого суб'єкта цивільних прав, а значить, і релігійних організацій відносять придбання на легальних підставах майна або створення його за рахунок власних зусиль і коштів юридичної особи. Так, зусиллями мирян можуть відбуватися роботи з будівництва тих чи інших приміщень релігійної організації, створення певних предметів, які використовуються при проведенні богослужінь, здійснення реставраційних робіт тощо. Зазначене особливо поширено в православних монастирях і зумовлено певною специфікою їх внутрішнього устрою і цілями діяльності. Монастирі завжди намагалися бути незалежними економічно, а тому традиційно ті з них, що знаходяться в сільській місцевості, займаються садівництвом, тваринництвом, сільським господарством, рибальством. Крім майна, про яке йшлося вище, до джерел формування майна релігійних організацій відносять пожертвування громадян та юридичних осіб або передання державою майна у власність чи у користування релігійних організацій.

Якщо проаналізувати статутні документи, зокрема цивільні статuti таких релігійних організацій, як УПЦ КП або УПЦ МП, то може виокремити ще одну специфічну підставу набуття права власності релігійних організацій на певне майно. Як правило, православні релігійні організації мають складну ієрархічну структуру, яка сформувалася історично, і тому, наприклад УПЦ КП має у своєму складі такі види релігійних організацій як приходи, монастирі, учбові навчальні заклади, які за своєю канонічною спрямованістю входять до УПЦ КП. Згідно зі статутними документами, релігійні організації, які знаходяться на низовій ступені ієрархії повинні сплачувати певні доходи від проведення культової та підприємницької діяльності на користь

УПЦ КП, в той же час є і зворотній зв'язок таких відносин, а саме УПЦ КП як централізована релігійна організація може надавати організаціям, які входять до її складу канонічно (тобто за вірою) певне майно або у власність або у користування [1]

Пожертва громадян та юридичних осіб слугує одним з джерел формування майна релігійних організацій. Розповсюдженням у практиці релігійних організацій є укладення таких договорів, як дарування і жертва. Причому йдеться про їх добровільний характер з боку як дарувальника, так і жертвувача, бо відповідно до Закону релігійні організації не мають права проводити примусове обкладання віруючих (ч. 7 ст. 18) [2]

Відповідно до чинного законодавства за договором про жертву одна сторона – жертвувач дарує нерухомі або рухомі речі, зокрема гроші та цінні папери, іншій особі – набувачеві для досягнення останнім певної, наперед обумовленої мети (ч. 1 ст. 729 ЦК України) [3]. Договір про жертву вважається укладеним з моменту прийняття набувачем жертви і до цього договору застосовуються положення про договір дарування, якщо інше не встановлене законом. Відомо, що за договором дарування дарувальник передає або зобов'язується передати у майбутньому обдарованому безоплатно дарунок у власність (ч. 1 ст. 717 ЦК України). Таким чином, договір про жертву – різновид договору дарування. Зазначені договори відрізняються тим, що дарування визначається як безоплатний договір, за яким обдарований на свій розсуд використовує дарунок. Щодо договору про жертву, то жертвувач має право здійснювати контроль за використанням жертви відповідно до мети встановленої договором. Якщо використання жертвованого майна виявиться неможливим, використання його за іншим призначенням можливо лише за згодою жертвувача. Жертвувач або його правонаступники мають право вимагати розірвання договору про жертву, якщо жертва використовується не за призначенням (ч. 3 ст. 730 ЦК України).

Особливістю жертви релігійним організаціям є те, що жертвувач не може при укладенні цього договору відходити від функціонального призначення релігійної організації. Має особливість і жертва грошей в церквах, храмах, молитовних будинках, яку називають ще гаманцевим або кружковим збором. Збір грошей доручається довіреним особам, яким видається для цього особлива книга, в якій і відмічаються всі зроблені жертви. Як і за чинним цивільним законодавством, так і за канонічним правом жертва, а саме гроші, повинні використовуватися тільки за цільовим призначенням майна релігійних організацій.

Проте на сьогодні однією з специфічних підстав набуття майна релігійними організаціями все ще залишається передача державою культових будівель і майна у безоплатне користування або повернення його безоплатно у власність цим організаціям. Саме відносно цієї підстави на практиці існує багато проблем, які потребують свого вирішення. По-перше, виникає питання щодо майна, яке держава повинна повернути релігійним організаціям, а, по-друге – на яких підставах це повинно відбуватися.

Проблеми майнової основи діяльності релігійних організацій все ще продовжують вирішуватися у площині: а) передачі культових будівель та майна, які

становлять державну власність, організаціями, на балансі яких вони знаходяться, у безоплатне користування; б) повернення безоплатно у власність релігійних організацій культових будівель і майна, які становлять державну власність.

Механізм передачі й користування майном, яке становить державну власність, організаціями, на балансі яких вони знаходяться, у безоплатне користування релігійних організацій (відповідно до чинного ЦК України цей договір носить назву договору позички) визначає Типовий договір про безоплатне користування релігійною організацією культовими будівлями та іншим майном, що є державною власністю, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 29 жовтня 2003 р. № 1699 [4].

Відповідно до вимог зазначеного договору, державна організація передає, а релігійна організація – користувач приймає у безоплатне користування культову будівлю або інше майно, що є державною власністю і перебуває на балансі державної організації. Для передачі і повернення майна сторони утворюють комісію, головою якої призначається представник державної організації. Набуття права користування майном виникає з моменту підписання сторонами акту приймання-передачі майна, який є невід'ємною частиною цього договору. Проте обов'язковою передумовою для такої передачі є відповідне рішення державної організації.

Щодо правової природи договору позички, то ми погоджуємося з тим, що речова природа цього права проявляється в особливій, не притаманній зобов'язальним правам, повноті правомочностей користувача на безоплатне і в більшості випадків безстрокове користування. Що стосується зобов'язальності природи досліджуваного права, то воно зумовлено тим, що право безоплатного користування виникає в силу договору. Разом з тим не тільки договір входить до фактичного юридичного складу, що породжує відповідне правовідношення. У кожному конкретному випадку передачі в безоплатне користування релігійної організації відповідного майна вимагається наявність спеціального рішення місцевої відповідного органу місцевого самоврядування. Таким чином, в основі виникнення права безоплатного користування релігійних організацій лежить не тільки договір, а й адміністративний акт. Вказана обставина підкреслює комплексну цивільно-правову природу права безоплатного користування релігійних організацій цим майном.

Список використаних джерел:

1. Статут про управління Української Православної Церкви. Київський Патріархат : затв. Помісним Собором Української Автокефальної Православної Церкви від 5 черв. 1990 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cerkva.info/uk/statut.html>.
2. Про свободу совісті та релігійні організації : закон України від 23 квіт. 1991 р. № 987-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/987-12>.
3. Цивільний кодекс України : станом на 15 жовтня 2014 року. – Харків : Право, 2014. – 440 с.
4. Типовий договір про безоплатне користування релігійною організацією культовими будівлями та іншим майном, що є державною власністю : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 29 жовт. 2003 р. № 1699 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1699-2003-p>.

Одержано 21.04.2016